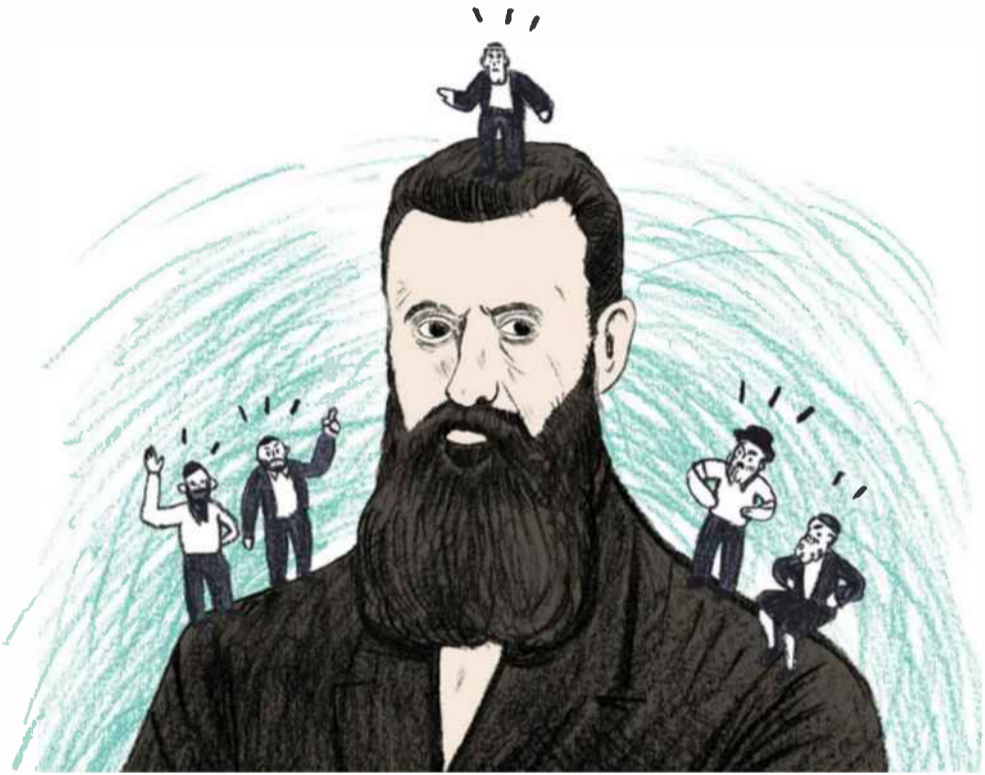

ג'קי לוי בא בטוב

הוציאו חוזה

הקושי החרדי לקבל את דמותו של הרצל רק מראה עד כמה החזון שלו התקבל. ג'קי חוגג יום הולדת לחוזה המדינה

איור: נדב מצ'טה

ראל, קשה לחלק מאיתנו להתמודד עם העובדה שזאת הדמות הראשית בסיפור.

הסרט המעולה של מילוש פורמן "אמדאוס" תיאר את חייו הקצרים והסוערים של מוצרט. יריבו המר הוא סליירי, שהוא מוזיקאי מוכשר וחרף מספיק כדי להביץ עד כמה הוא בינוני מול גאונותו של מוצרט.

באחד הרגעים הבלתי נשכחים של הסרט הזה משנת 1984 פונה סליירי לאלוהים, לא פחות, ומטיח בו האשמות חמורות. סליירי מזרעזע מקבלת ההחלטות של היושב במרומים. איך יכולת, הוא זועק (לא בדיוק במילים האלה, אבל בערך) – להעניק את מיטב ההשראה האלוהית, הגאונות המתפרצת והזכות ליצור את המופלאות שבנעימות דווקא ליצור הוולגרי והנתעב הזה, שצובט נשים, מתברח בגסות ונהנה לשחרר נפישות קולניות?

יש משהו טרגי ונוגע ללב, וגם אכזרי וקורע מצחוק, במונולוג הזה שכתב המחזאי פיטר שאפר עבור דמותו של סליירי המתוסכל. אבל זה עוד כלום לעומת הטרגיות המשעשעת של הניסיון החרדי הנואש לצאת נגד ריבונו של עולם והחלטות הליהוק שהוא, יתברך, מקבל – בלי להתייעץ בכלל עם החברה מש"ס – על מי להטיל את המשימות ההיסטוריות.

ובכן, הרצל. דווקא הוא. חילוני. אירופאי. מודרניסט. לא הכי עקבי. אדם שלא היה עומד רגע אחד בתור כדי לקבל קמע. אפילו לא מהרב כדורי.

יש בדיחה יהודית עתיקה על אמא לא צעירה שמנסה לברר עם הילד המוכשר שלה מה הוא לומד כשהוא לומד פסיכולוגיה. הבן לא מספיק להגיד "אדיפוס", והיא כבר מגיבה, "אדיפוס שמדיפוס, העיקר שאתה אוהב את אמא". דבר די דומה נכון לומר לח"כ אבוטבול ולשאר: הרצל שמרצל, העיקר שאתה מודה שישראל היא פרויקט די מוצלח. ●

shishabat@israelhayom.co.il

לנו הרב שרקי באותו ראיון. "הרצל חזר בו מהדברים האלה מאוחר יותר, והתורה אוסרת להזכיר לאדם שחזר בתשובה את מעשיו ודבריו הראשונים".

אז למה בכל זאת מתעקשים רבים להזכיר שוב ושוב את ההתבטאויות האומללות של הרצל, ושוכחים – אולי בשוגג ואולי לא – שהוא חזר בו מהם?

השיח הדתי שרוי בבעיה אמיתית עם הרצל. לא כל הדתיים מתקשים להעריך דמות היסטורית חילונית, אבל אלו שכן נאלצים לפתור אותה באחת משתי דרכים. הם יכולים לטעון שהרצל לא עשה שום דבר טוב, שהרי מדרי נת ישראל היא אסון והרבר הרע ביותר שקרה ליהודים. היו ימים שבהם הטיעון החרדי התמקד בעיקר ברך הזאת.

האפשרות השנייה היא שהרצל לא עשה שום דבר טוב כי בסופו של דבר, לא הוא האיש שהקים את הפרויקט הציוני. מדינת ישראל היתה קמה בלי עריו, כך או אחרת. והעובדה שרוב הדוברים החרדים עזבו

לאחרונה את האופציה הראשונה (ישראל היא אסון) ומשקיעים יותר דווקא בשנייה (ישראל סכנה, ואנחינו, החרדים, החלוצים והציונים האמיתיים) היא עובדה מעוררת ומשמחת.

הדבר הראשון שעולה מהעמדה הזאת הוא עד כמה בסך הכל כולנו שמחים שהמדינה הזאת קמה ושדווקא כאן אנחנו מגרלים את הילדים שלנו, ודווקא כאן אנחנו מתמודדים עם הצרות הקטנות והגדולות וגם עם השמחות שהן קטנות וגדולות לא פחות. מיום ליום מתברר לרובנו שאין ולא יכולה להיות לנו ארץ אחרת, ואם באמת הרצל הוא האיש שהביא אותנו לכאן, אז כפרה על הרצל. אבל דווקא משום שכולנו די מרוצים מהסידור הזה של יש-

תעתועי לוח השנה העברי מיקמו את יום

ההולדת של בנימין זאב הרצל קרוב-קרוב ליום העצמאות, ובמוצ"ש האחרון שידרנו בגל"צ תוכנית מיוחדת לכבודו. הרצל הוא דמות חר-פעמית בגלריה הנפשית שלנו, אבל לגמרי לא חר-משמעית. כל אחד שמתעקש להבין אותו קצת אחרת יכול למצוא יופי של ציטוטים ומובאות שיבססו את טענתו. כך ישבנו באולפן המחוטא, ידירתי מוריה קור ואני, ושוחחנו עם אנשים חכמים מתחומים שונים. היה מעניין אם תרצו.

השיחה שסיימה את התוכנית, בכל אופן, השאירה אותנו קצת שמוטי לסת. בסופה אמר הרב אורי שרקי משהו כמו "תודה לכם שאפשרתם לומר כמה מילים טובות על האיש שגאל את ישראל".

זה הפתיע מכמה בחינות. "גאולה" היא לא מילה של יום-יום. חוקרים, רואי חשבון, ספורטאים ועורכי דין כמעט לא משתמשים בה, ואפשר לחיות חיים שלמים בלי לגאול שום דבר, ואפילו בלי להזדקק למילה הזאת.

הרב שרקי הוא פחות או יותר איש הרת הפחות מתלהם שאני מכיר. התדר הטבעי שלו הוא באזורים השקטים והקרירים של האנדרסטייטמנט. כולנו מכירים אנשי רת שאצלם כל אדם שלמד משהו הוא "גאון", כל מי שעשה טוב הוא "מלאך", וכל יריב הוא לא פחות מ"עמלק". זה לא הסגנון של הרב שרקי. ודווקא לכן היה מעניין לשמוע אותו מרבר על הרצל תוך כדי שימוש תכוף במילים החגיגיות שנהוג לשלוף בעיקר כשמרברים על משה רבנו. לא פחות.

אינני יודע בכמה בתי ספר השבוע נערכו שיעורי זום על דמותו של הרצל, וקשה לי לדמיין את המורה שבחר להשתמש דווקא בהשוואה למשה בן עמרם. קשה עוד יותר לדמיין את זה בבתי הספר הדתיים.

כשחבר כנסת חובש כיפה עולה לנאום ביום הרצל, כולנו יכולים לנחש לאן הוא יבחר לכוון את החיצים. חבר הכנסת משה אבוטבול (ש"ס) הצליח להגדיר מחדש את הצפוי והבנאלי כשעלה השבוע אל הרוכן ושוב הזכיר שהרצל לא שמר מצוות, לא מל את בנו ואף הציע בשלב מסוים להעביר את כל העם היהודי לחיק הנצרות.

מבחינתם של יהודים רבים, הרצל הוא כאב ראש. לא מזמן כתבתי כאן את סיפורו הישן והמרגש של גבאי בית הכנסת של בריסק, שהתעקש לערוך אזכרה להרצל, למרות התנגדות הרב. היו כמה קוראים דתיים שהגיבו בזעם על עצם העובד-דה שכתבתי בצורה חיובית על הרצל, "שזמם להמיט שואה רור-חנית על העם היהודי" כמו שמ-למדים בחלק מבתי המדרש בישראל.

אבל הרב שרקי הזכיר בשיא הפשטות שגם בסיפור הגאולה המקורי של יציאת מצרים, מי שעשה את ההברל היה דווקא אחד שגדל בחינוך המצרי, היה חלק מן האליטה המקומית והרגיש בבית בסביבה דוברת מצרית.

אני מניח שרק מתוך נימוס נמנע הרב מלהזכיר שגם הוא, משה, לא ממש זכר למול את בנו. אבל אוי לו למי שיאמר דבר כזה מעל דוכן הנואמים ביום ז' באדר, יום לידתו ופי-סירתו של משה. לרתיים, אולי בניגוד לאחרים, יש רגשות.

"מי שמזכיר את הטקסט הישן שבו הרצל

הציע ליהודים להתנצר, עובר עבירה מדאורייתא", אמר

ובתפקיד ההיסטורי: ובכן, הרצל. דווקא הוא. חילוני. אירופאי. מודרניסט. לא הכי עקבי. אדם שלא היה עומד רגע אחד בתור כדי לקבל קמע, אפילו לא מהרב כדורי